

— 90 —

УДК 377:005.336.1-027.22

РОЗВИТОК СУБ'ЄКТНОСТІ УЧАСНИКІВ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ганна Романова,

*доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
зарубіжних систем професійної освіти
Інституту професійної освіти*

НАПН України,

<http://orcid.org/0000-0002-2388-6997>

e-mail: roman-ania@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано шляхи розвитку суб'єктності учасників ДПП у забезпеченні якості професійної освіти на основі результатів дослідження «Тенденції розвитку державно-приватного партнерства в сфері професійної (професійно-технічної) освіти»,

акцентовано увагу на важливості створення і впровадження відповідного науково-інформаційного та навчально-методичного забезпечення, ефективності поширення кращих практик партнерської взаємодії в ході науково-практичних заходів, дієвості підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, професійна освіта, суб'єктність, ринок праці, освітня політика, Інститут професійної освіти НАПН України.

DEVELOPMENT OF SUBJECTIVITY OF PARTICIPANTS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN ENSURING THE QUALITY OF VOCATIONAL EDUCATION

Ganna Romanova,

*Doctor of Sciences in Education, Professor,
Leading Researcher of the Department of Foreign
Systems of Vocational Education of the Institute
of Vocational Education of the NAES of Ukraine*

Abstract. The article examines the ways to develop the subjectivity of public-private partnership participants in ensuring the quality of vocational education based on the findings of the study «*Trends in the Development of Public-Private Partnership in the Field of Vocational (Vocational-Technical) Education*». Special attention is given to the importance of creating and implementing relevant scientific, informational, and educational-methodological support, the effectiveness of disseminating best practices of partnership interaction during scientific and practical events, and the impact of professional development for administrators and teaching staff of vocational education institutions.

Keywords: public-private partnership, vocational education, subjectivity, labor market, education policy, Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Сучасні виклики ринку праці зумовлюють необхідність оновлення підходів до професійної освіти, що передбачає тісну взаємодію між державними освітніми установами та приватним сектором. Державно-приватне партнерство (ДПП) виступає ефективним механізмом, що сприяє модернізації змісту навчання,

впровадженню інноваційних технологій та підготовці кваліфікованих кадрів відповідно до реальних потреб економіки.

Ключові аспекти розвитку ДПП у професійній освіті було досліджено вченими Інституту професійної освіти НАПН України В. Радкевич, С. Кравець, А. Джурило, Я. Чепуренко та ін. у межах науково-дослідної роботи «Тенденції розвитку державно-приватного партнерства в сфері професійної (професійно-технічної) освіти» (РК 0122U000539, керівник – С. Кравець). Зокрема виявлено і обґрунтовано такі актуальні механізми ДПП у сфері П(ПТ)О, як дорожня карта його розвитку, алгоритм партнерської взаємодії між суб'єктами, заінтересованими у розробленні сучасних професійних кваліфікацій для повоєнного відновлення України; алгоритм взаємодії закладів П(ПТ)О зі стейкхолдерами; освітній консалтинг і технологія управління ризиками в умовах ДПП; кейси співпраці бізнесу та закладів П(ПТ)О; рекомендації щодо створення галузевих кваліфікаційних центрів для присвоєння, підтвердження й визнання професійних кваліфікацій різних категорій населення, у тому числі ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб (Радкевич, 2024). Водночас ефективність їх реалізації залежить від рівнів розвитку суб'єктності усіх зацікавлених сторін.

Отже, актуальність теми статті зумовлена потребою економіки і суспільства у якісній професійній освіті, забезпечення якої можливе через державно-приватне партнерство за умови проявів суб'єктності всіх учасників.

Мета дослідження – проаналізувати шляхи розвитку суб'єктності учасників ДПП у забезпеченні якості професійної освіти.

У ході дослідження використано такі *методи*: аналіз наукових джерел, результатів дослідження, синтез, узагальнення поглядів щодо досліджуваної проблеми – для обґрунтування шляхів розвитку суб'єктності учасників ДПП у забезпеченні якості професійної освіти.

В. Радкевич (2024) зазначає, що, ДПП слід розуміти як систему довгострокових взаємовигідних договірних економічних та організаційних відносин державних і недержавних суб'єктів, завданням якої є залучення додаткових інвестицій у розвиток професійної освіти, підвищення рівня спільної відповідальності за прийняття рішень, що становлять суспільний інтерес, а також досягнення педагогічного, соціального й економічного ефектів.

Суб'єктність розглядають як здатність бути суб'єктом, ініціювати та реалізовувати різні види діяльності (Гурлєва, 2020), що

може існувати на різних рівнях: особистісному, груповому, організаційному, державному. У контексті державно-приватного партнерства для забезпечення якості професійної освіти важливо розвивати суб'єктність усіх учасників процесу – здобувачів освіти, викладачів і керівників закладів освіти, бізнесу та держави.

Оскільки ефективність ДПП залежить від розробки дієвих стимулів для бізнесу, таких як податкові пільги, грантові програми та субсидування освітніх проєктів, важливим проявом суб'єктності на рівні держави є формування нормативно-правового середовища для співпраці закладів освіти з бізнесом, що має гарантувати довгострокове співробітництво. На рівні приватного сектору можемо констатувати зацікавлення роботодавців в якісній підготовці майбутніх кваліфікованих працівників, виявом їхньої суб'єктності може бути участь у розробленні професійних і освітніх стандартів, сучасних кваліфікацій, спільних проєктах, дуальній формі здобуття П(ПТ)О, вплив на зміст освітніх і навчальних програм, включення до управлінських структур закладів професійної освіти, інвестиції у навчальні центри та сучасні лабораторії, цифровізацію професійної освіти.

Рівень суб'єктності закладів П(ПТ)О як колективних суб'єктів, окрім зазначених вище аспектів партнерства з бізнесом, визначається здатністю до модернізації освітнього процесу, розширенням можливостей дуальної освіти та інтеграцією сучасних методик і технологій підготовки кваліфікованих робітників. Окрім цього маємо враховувати сформованість суб'єктності у керівників і педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

Показовими в цьому розрізі є результати експерименту «Розвиток управлінської компетентності суб'єктів державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти», проведеного в рамках згадано вище дослідження (Романова, 2024), які доводять, що дієвими шляхами розвитку суб'єктності учасників ДПП є створення і впровадження відповідного науково-інформаційного та навчально-методичного забезпечення, поширення кращих практик партнерської взаємодії в ході науково-практичних заходів, підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників ЗП(ПТ)О. Така дієвість у контексті забезпечення якості професійної освіти підтверджується позитивною динамікою рівнів розвитку управлінської компетентності суб'єктів ДПП у сфері П(ПТ)О (до початку експерименту: низький рівень – 21,8%, середній рівень –

51,9%, достатній рівень – 16,1%, високий рівень – 10,2%; після експерименту: низький рівень – 0%, середній рівень – 28,6%, достатній рівень – 40,1%, високий рівень – 31,3%); залученістю керівників і педагогічних працівників закладів П(ПТ)О до науково-практичних заходів щодо розвитку управлінської компетентності та реалізації проєктів ДПП, у тому числі й проєктної та інноваційної освітньої діяльності; впровадженням у діяльність керівників закладів П(ПТ)О принципів управління закладом та чинників ефективності управлінських інновацій, що можуть бути використані в умовах ДПП; застосуванням сучасних технологій, механізмів та інструментів освітнього консалтингу в управлінні закладом П(ПТ)О в умовах ДПП; використанням технологій розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О; розробленням і впровадженням у закладах П(ПТ)О рекомендацій щодо розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О на основі підготовленої в рамках експерименту дорожньої карти; налагодженням партнерської взаємодії між заінтересованими суб'єктами у реалізації Плану відновлення України; вдосконаленням діяльності дорадчих органів у сфері П(ПТ)О у повоєнний час; створенням низки навчально-практичних і кваліфікаційних центрів у закладах П(ПТ)О на засадах державно-приватного та державно-громадського партнерства; реалізацією моделей ДПП у професійній підготовці фахівців для потреб повоєнного ринку праці.

Означене дає підстави виокремити унікальну роль наукової установи – Інституту професійної освіти НАПН України, команда науковців якої не лише здійснила дослідження, науковими результатами якого є тенденції, принципи, чинники та умови, модель, технології, перспективи розвитку ДПП у сфері професійної освіти та ін., які відображені в опублікованій науковій продукції, а й реально долучилася до цього процесу на державному, інституційному та особистісному рівнях.

Акцентовуємо увагу на обґрунтованому С. Кравець впливі результатів прикладного наукового дослідження «Тенденції розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти» на державну освітню політику (2025). Цільовою аудиторією впливу є органи державної влади і місцевого самоврядування, керівники і педагогічні працівники закладів П(ПТ)О, працівники науково (навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, наукові працівники, аспіранти й докторанти, представники бізнесу, громадських організацій і

професійних об'єднань, функції яких дотичні до розроблення державної освітньої політики. Основними науковими результатами, які дали змогу досягти впливу визначено тенденції розвитку державно-приватного партнерства у сфері П(ПТ)О (2022–2023 рр.); механізми державно-приватного партнерства у сфері П(ПТ)О у повоєнний час (2024 р.).

Результати дослідження втілювалися у пропозиціях до проєктів Законів України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства освіти і науки України, розпоряджень Національної академії педагогічних наук України, зокрема до Програми спільної діяльності МОН України і НАПН на 2024–2026 рр. (жовтень 2023 р.); Плану заходів на 2020–2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері П(ПТ)О «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року» (грудень, 2024); Плану заходів НАПН України з реалізації Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (серпень 2024 р.); рекомендацій до проєкту Закону України «Про професійну освіту» (березень, жовтень 2024 р.); проєкту методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України з формування мережі закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (грудень, 2024 р.); матеріалів моніторингу системи П(ПТ)О в рамках Туринського процесу в Україні (2023); проєкту орієнтовних критеріїв, індикаторів та інструментарію для самооцінювання освітніх і управлінських процесів (червень, 2022 р.); розроблення законодавчих ініціатив із забезпечення функціонування корпоративних закладів освіти (Комітет Верховної ради з питань науки, освіти та інновацій щодо вересень, 2022 р.) та ін. Виконавці дослідження брали активну участь у роботі експертної комісії з професій торгівлі, сфери послуг, харчової промисловості та туристичної діяльності (березень, 2024), конкурсної комісії з відбору підручників (посібників) для здобувачів П(ПТ)О (липень, 2022 р.), науково-методичної ради (2022–2024) тощо.

Цінними, на нашу думку, для розвитку суб'єктності учасників ДПП є інформаційно-аналітичні матеріали за результатами експерименту (2024; 2025), особливо щодо результатів аналізу отриманих даних, висновків і рекомендацій. Видання адресовані науковцям, докторантам, аспірантам, керівникам і педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, методистам навчально(науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти,

представникам органів державної влади та місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язана з проблемами освіти, науки та інновацій. Наведені рекомендації для сталого розвитку професійної освіти на основі ДПП враховують необхідність законодавчих змін, інституційну підтримку, розвиток дуальної освіти, впровадження цифрових технологій та ефективний моніторинг результатів партнерства. Рекомендації для організації ефективного управління ЗП(ПТ)О в умовах ДПП передбачають чітке формулювання сутності і мети проєкту ДПП; переконливе обґрунтування можливості реалізації проєкту ДПП у конкретному ЗП(ПТ)О; впровадження схеми реалізації проєкту у практику роботи ЗП(ПТ)О; визначення переваг проєкту ДПП для ЗП(ПТ)О перед іншими проєктами та для досягнення закладом освіти рівня конкурентоспроможності; визначення потреб регіону, конкретного підприємства, галузі у кваліфікованих працівниках-випускниках закладу ЗП(ПТ)О, а також зацікавленості партнерів у проєкті ДПП; врахування відповідності кваліфікації педагогічних працівників та можливості її підвищення для реалізації завдань проєкту ДПП; визначення ризиків проєкту ДПП для ЗП(ПТ)О, розроблення концепції поведінки щодо кожного з них; демонстрацію соціального, економічного та організаційного ефектів проєкту ДПП для ЗП(ПТ)О та партнерів.

Загалом, за результатами дослідження впроваджуються рекомендації щодо: розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О на основі дорожньої карти; налагодження партнерської взаємодії між заінтересованими суб'єктами у реалізації Плану відновлення України; вдосконалення діяльності дорадчих органів у сфері П(ПТ)О у повоєнний час; створення навчально-практичних центрів у закладах П(ПТ)О на засадах державно-приватного та державно-громадського партнерства; реалізації моделей ДПП у професійній підготовці фахівців для потреб повоєнного ринку праці.

Отже, розвиток суб'єктності учасників ДПП у сфері професійної освіти є ключовою умовою її модернізації та відповідності потребам сучасного ринку праці. Важливу місію у реалізації цього процесу виконує Інститут професійної освіти НАПН України, досліджуючи і впроваджуючи відповідні моделі, технології, механізми, створюючи навчально-методичне забезпечення, здійснюючи підвищення кваліфікації суб'єктів ДПП. Державно-приватне партнерство як важливий фактор забезпечення високої якості професійної освіти сприяє адаптації програм до ринку праці, модернізації освітньої інфраструктури, розвитку дуальної освіти та підвищенню рівня викладання. Найуспішніші моделі ДПП базуються на системній

взаємодії бізнесу, закладів освіти та держави, що гарантує стійкий розвиток професійної освіти.

Перспективами подальших досліджень є вивчення особливостей адаптації міжнародного досвіду публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти до українських реалій, розроблення ефективних механізмів державного стимулювання роботодавців до участі в професійній освіті, впровадження цифрових рішень у систему професійної підготовки.

Список посилань

Гурлева, Т. С. (2020). Суб'єктність як основа особистісного розвитку взаємодіючих учасників освітнього процесу. У С. Д. Максименко (Ред.), *Освітній простір у контексті гуманістичної парадигми: психологічні пріоритети сучасності* (с. 40–52). Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720509/>

Кравець, С. (2025). Уплив наукових результатів лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання ІПО НАПН України на освітню політику (2019-2023). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14832293>

Радкевич, В. О. (2024). Сучасні механізми розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в повоєнний час. *Professional pedagogics*, 1(28), 1-11. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.1-11>

Радкевич, В., Кравець, С., Романова, Г., & Чепуренко, Я. (2025). Розвиток управлінської компетентності суб'єктів державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: інформаційно-аналітичні матеріали за результатами експерименту. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14979749>

Радкевич, В., Кравець, С., & Чепуренко, Я. (2024). Розвиток управлінської компетентності суб'єктів державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: інформаційно-аналітичні матеріали за результатами експерименту (2022–2023 рр.) Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14546139>

Романова, Г. (2024). Розвиток управлінської компетентності суб'єктів державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційна професійна освіта*. Випуск 6 (19). Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: монографія / [за наук. ред. В.О. Радкевич]. ІПО НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743656/>